

В. П. Заблоцький

Комунітаризм

КОМУНІТАРИЗМ (від англ. community – спільнота, громада, община) – напрям соціальної філософії і політичної [ідеології](#). Виникнення та поширення К. зумовлено реакцією на занепад «реал. соціалізму» і колапс системи «світ. соціалізму», а також дійс. та уявними небезпеками з боку різних течій *лібералізму*, *лібертаризму* та ін. К. – спроба протиставлення діючих люд. (неформал.) спільнот великим анонім. утворенням (на зразок сучас. бюрократ. держави, суспільства, тенденціям уніфікуючої глобалізації), регенерації людської соціальності за умов тотал. зневажання людиною, люд. гідністю, правами тощо. Водночас у К. можна вбачати орган. продовження вкоріненої в історії сусп. думки «громадівської» традиції (версії «селянського соціалізму», зокрема *народництво*), яка у 2-й пол. 19 – на поч. 20 ст. надавала особливого значення селян. громаді (общині) як соц. інституту, вбачаючи в ньому запоруку некапіталіст. шляху розвитку ([О. Герцен](#), [П. Лавров](#), [В. Берві-Флеровський](#); в Україні – напрямки «хлопоманства», «народолюбства» – [В. Антонович](#), [С. Подолинський](#), [Т. Рильський](#) та ін.) чи навіть бездерж. існування (анархізм [М. Бакуніна](#), [П. Кропоткіна](#)). Комунітарну думку репрезентують такі сучасні мислителі, як А. Етціоні, А. Макінтайр, М. Сендел, М. Волцер, Ч. Тейлор, А. Вулф. Комунітаристи намагаються довести, що лібертаристи недооцінюють притаманну людині потребу ідентифікувати себе з прихил. (безпеч., зрозумілим) соц. оточенням, встановлювати і відновлювати стосунки соціальності, спілкування, взаємності. Реалізація лібертарист. установок, вважають представники К., неминуче призводить до руйнів. фрагментації суспільства, атомізації індивідів та їхнього взаємовідчуження, згубної гонитви за особистим успіхом за рахунок сусп. інтересу і громад. обов'язків. Комунітаристи критикують індивідуаліст. ліберал. антропологію, яка недооцінює значення тієї обставини, що соц. свободу можна реалізувати тільки в умовах суспільства, що ліберал. спільнота – умова і запорука такої свободи. Деякі представники ліберал. теорії (В. Кимліка) активно розробляють концепцію «ліберал. ком'юніті». Комунітаристи дискутують також із соціалістами, зокрема стосовно віри останніх у спроможність держави захистити комунітарну соціальність від розпаду. Ідеал К. може бути окреслений як асоціат. мікроспільнота общин. типу, яку не підтримує й не контролює держава; вона існує як самодостатня і самоорганізована агрегація індивідів. Комунітаристи порушують питання про можливість і необхідність комунітар. солідарності як непримус. солідарності, добровіл.

колективізму. Значна кількість т. зв. нових соц. рухів певною мірою використовує засади та принципи К. Популярність комунітар. експериментів (зокрема реліг. общин. рухів, течій контркультури) підкреслює тяжіння сучас. громадян (зокрема в урбанізов. суспільствах) до альтернатив. способів життя, більшої емоційності, інтимності і відкритої взаємності комунітар. форм. Частково це втілюється у втечі від стрес. реалій сучас. життя (ескапізм), відмові від його життєвих цінностей і стратегій (дауншифтинг) та ін. Комунітарні форми довели свою життєспроможність і доцільність у криз. транзицій. суспільствах, зокрема в умовах України (різні форми «адаптив. К.»: територ. самоорганізація насел. у межах т. зв. депресив. територій, створення сусід. громад), а також у подоланні людиною екстрем., межових станів (громади наркоманів, анонім. алкоголіків, притулки для жінок, які зазнали насильства тощо) з метою соц. адаптації та повернення до нормал. існування (соц. інклюзії). Комунітарна розвиненість сприяє розвитку соц. партнерства, довіри та усіх ін. форм соц. капіталу (Р. Патнем). Слабка сформованість локал. (місц.) спільноти на рівні насел. пункту є перешкодою для повноцін. функціонування громадян. суспільства. Водночас комунітаристи переоцінюють перспективи і можливості комунітар. форм у вирішенні проблем сучасності. Критики К. вказують на сентименталізм комунітар. ідеологів, на їхню «утопічну антропологію», недооцінку надзвич. мобільності сучас. людини. Варто відзначити стійкість громад мігрантів, які зберігають звич. побут і ритм існування, традиц. цінності та уявлення. Нац. К. у межах великих націй-держав допомагає артикулювати та зберігати права меншин, перш за все національних. Актив. розвитку набуває мережевий (віртуал.) К. в Інтернет-просторі, що уособлюється у безлічі віртуал. груп і спільнот, які дозволяють розширити коло спілкування людини, підвищити темпи розповсюдження інформації, доповнити ресурси ідентичності та можливості самореалізації людини.

Рекомендована література

1. Кокарев И. Соседские сообщества: путь к будущему России. Москва, 2001;
2. Патнем Р. та ін. Творення демократії. Традиції громадської активності в сучасній Італії / Пер. з англ. К., 2001;
3. Заблоцький В. Адаптивний комунітаризм – стратегія демократичної участі // Культурол. вісн.: Наук.-теор. щоріч. Нижньої Наддніпрянщини. 3., 2002. Вип. 9;
4. Лэш К. Восстание плит и предательство демократии / Пер. с англ. Москва, 2002;
5. Миллер Д. Политические учения: Крат. введение / Пер. с англ. Москва, 2007.

Бібліографічний опис:

Комунітаризм / В. П. Заблоцький // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-4433>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).